

Na osnovu člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 30/03, 42/03, 81/06), u skladu sa Strategijom razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini, Politikom razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini i Akcionim planom razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini, usvojenih na 69. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, održanoj 16. novembra 2004. godine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 23. sjednici, održanoj 20. septembra 2007. godine, donijelo je

ODLUKU

O USVAJANJU POLITIKE SOFTVERA U INSTITUCIJAMA BOSNE I HERCEGOVINE

član 1.

(Predmet Odluke)

Ovom Odlukom usvaja se Politika softvera u Institucijama Bosne i Hercegovine koja je data u prilogu ove Odluke i njen je sastavni dio.

član 2.

(Djelokrug primjene)

Politika softvera u Institucijama Bosne i Hercegovine se primjenjuje u svim institucijama Bosne i Hercegovine.

član 3.

(Provedbeni dokumenti)

Zadužuje se Ministarstvo komunikacija i prometa da, u roku od godinu dana, pripremi i podnese na usvajanje Vijeću ministara Bosne i Hercegovine dokumente koji su definirani u poglavlju 3. Politike softvera s tim da dokument pod tačkom 3.10. pripremi u saradnji sa Ministarstvom pravde.

član 4.

(Provođenje Odluke)

Za provođenje ove Odluke zadužuju se Ministarstvo komunikacija i prometa i Ministarstvo pravde.

član 5.

(Prijelazni period)

Do donošenja dokumenata iz člana 3. ove Odluke Institucije Bosne i Hercegovine će slijediti općena politika ove politike.

član 6.

(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 143/07
20. septembra 2007. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Vijeća ministara BiH
dr. **Nikola Špirić**, s. r.

POLITIKA SOFTVERA U INSTITUCIJAMA BOSNE I HERCEGOVINE

Elektronska uprava (eUprava) je jedno od osnovnih opredjeljenja Politike razvoja informacionog društva, strateškog dokumenta koji je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 69. sjednici 14. novembra 2004. godine. eUprava je također i jedno od osnovnih opredjeljenja Strategije reforme javne uprave usvojene od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine na 125. sjednici 27. jula 2006. godine.

Strategija razvoja informacionog društva kao cilj djelovanja postavlja ubrzani razvoj eUprave kroz ispravnu orijentaciju, te sistematiziran, organiziran i planski na njezinu primjenu savremenih informacionih i komunikacionih tehnologija na bazi otvorenih standarda.

Smatramo da je izbor softvera strateška odluka za svaku instituciju Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, i da tom pitanju treba pristupiti sistematski, te da je u tom cilju potrebno:

- osigurati kvalitetnu i cjelovitu podršku poslovnim procesima,
- standardizirati i gdje je moguće unificirati proces obrade podataka, osigurati punu mehanu uoperativnost i portabilnost mehanu u aplikacijama Uprave na svim nivoima, te
- u kojima je moguće većinom mjeri implementirati standarde, otvorene specifikacije i otvorena su elja.

Politika softvera se donosi da bi se ostvarili slijedeći ciljevi:

- otvorenost,
- prozirivost,
- neovisnost od dobavljača,
- pojednostavljeno upravljanje sistemima,
- mehanu saradnja, te
- jednostavna i sigurna razmjena podataka.

Ova politika slijedi:

- Politiku i Strategiju razvoja informacionog društva Bosne i Hercegovine
- Strategiju reforme javne uprave Bosne i Hercegovine
- Srednjoročnu strategiju razvoja Bosne i Hercegovine
- "eAgendu Plus" eSEE Inicijative Pakta stabilnosti
- dokumente i direktive Evropske komisije, te preporuke zemljama članicama u domenu javnog sektora
- tehnološke trendove u regionu i Evropskoj uniji

i prihvata:

- principe dokumenta "European Interoperability Framework for Pan-European eGovernment Services" (Evropski okvir me uoperativnosti za panevropske servise eVlade) sadrflane u slijede im odrednicama:

1. Dostupnost
2. Vi-ejezi nost
3. Sigurnost
4. Privatnost
5. Povezanost
6. Kori-tenje otvorenih standarda
7. Ocjena prednosti Programa otvorenog koda
8. Kori-tenje vi-estranih rje-enja

- te zaklju ke i preporuke o otvorenim formatima dokumenata tehni ke radne grupe "Pan-European eGovernment Services Committee" (Panevropski komitet za servise eVlade)

Ova politika sadrffi slijede a poglavlja:

1. **Opredjeljenja** koja predstavljaju strate-ke smjernice softvera institucija BiH
2. **Načela** koja definiraju principe implementacije programskih rje-enja
3. **Dokumente** koje treba usvojiti u okviru ove politike

Izrazi primjenjeni u ovoj politici imaju slijede e zna enje:

1. "Institucije Bosne i Hercegovine" su Vije e ministara Bosne i Hercegovine, sve agencije, direkcije, te ostale institucije osnovane od strane Vije a ministara Bosne i Hercegovine i Parlamentarne skup-tine Bosne i Hercegovine, a u skladu sa Zakonom o upravi i Zakonom o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine.
2. "Informaciono dru-tvo" podrazumijeva dru-tvo karakterizirano intenzivnim kori-tenjem informacija, te informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) u svakodnevnom flivotu.
3. Elektronski dokument podrazumijeva logi ki povezan skup podataka koji su elektronski oblikovani (izra eni pomo u ra unara i drugih elektroni kih ure aja), poslani, primljeni ili sa uvani, koji se mogu elektronski automatski obra ivati, uz potvrdu identiteta te za-titu od neovla-tenog pristupa.
4. "Me uoperativnost" podrazumijeva da IKT sistemi i poslovni procesi koje oni podrflavaju, razmjenjuju podatke i omogu e dijeljenje informacija i znanja.
5. "Otvoreni standardi" su oni koji zadovoljavaju slijede e:

- Standard je usvojen i održava se od strane neprofitne organizacije, a razvoj mu se zasniva na otvorenoj proceduri donošenja odluka, dostupnoj svim zainteresiranim stranama.
- Standard je objavljen i specifikacije standarda su dostupne besplatno ili uz nominalnu naknadu. Svima mora biti dozvoljeno da ga kopiraju, distribuiraju i koriste bez ili uz nominalnu naknadu.
- Intelektualno vlasništvo, tj. mogući i patenti, standarda ili njegovih dijelova je neopozivo dostupno bez naknade.
- Nema ograničenja na korištenje standarda;

6. "TCP/IP" je skup protokola preko kojih se vrši razmjena podataka a definiran je od strane IETF-a (Internet Engineering Task Force).

7. "IP" je Internet protokol mrežnog nivoa koji se dominantno koristi na internetu.

8. "IP v6" je nova generacija Internet protokola.

9. "XML" (Extensible Markup Language) je jezik sa dodatnim oznakama namjene, preporučeno od strane W3C (World Wide Web Consortium), koji ima širok izbor primjene.

10. "Sistem upravljanja bazama podataka" je skup računarskih programa napravljen u svrhu upravljanja bazama podataka, koji uključuje organizaciju, pohranu i povrat podataka iz baze.

1. OPREDJELJENJA

1.1. ELEKTRONSKA OBRADA PODATAKA

Institucije se pri obradi podataka oslanjaju na upotrebu IKT i računarskih programskih rješenja, posebno elektronskih zapisa i elektronske kolaboracije, te razmjenjivati podatke putem elektronskih dokumenata.

Pri tome se slijediti princip korištenja postojećih podataka u cilju smanjenja višestrukih unosa i mogu ih grupirati, vodeći računa o vlasniku podataka i zaštiti podataka.

1.2. OPRAVDANOST PROGRAMSKOG RJEŠENJA

Institucije se razvijati, nabavljati ili implementirati nova programska rješenja ili nove verzije postojećih rješenja ukoliko je to opravdano u skladu sa obaveznom analizom ukupnih troškova i koristi koje rješenje donosi u odnosu na organizacioni, finansijski i tehnički aspekt razvoja ili nabavke, instaliranja, održavanja i korištenja specifičnog rješenja.

Institucije se tako u određenim periodima vršiti analizu opravdanosti održavanja i korištenja postojećih računarskih programskih rješenja.

1.3. DOKUMENTIRANJE PROCESA

Znanje o cjelini informativnih rješenja, koje uključuje opis (model) poslovnih procesa, dijagram toka procesa i veze sa drugim sistemima, kao i model programskih komponenti, se čuva u vlasništvu institucije, dokumentirano i ažurno, u elektronskom obliku, uz primjenu odgovarajućih standardnih notacija, i mogu biti realizirano vlastitim kadrovima.

1.4. LICENCIRANJE

Institucije se koriste licencirani softver sa dovoljnim brojem licenci ili besplatni softver, uz evidentiranje modela licenciranja te serijskih brojeva, odnosno licenci po serveru, procesoru ili pristupu, ukoliko postoje.

Softver isporučen uz mašine (OEM) se registriira uz mašine a posebno kupljeni softver ili softver neovisan o mašini se registriira zasebno. Za vođenje evidencije o licencama odgovorne su Institucije vlasnici licenci.

1.5. UPOTREBA OTVORENIH STANDARDARDA

Institucije se promovirati upotrebu otvorenih standarda, te se u svim postupcima razvoja informacionih sistema tijela drflavne uprave u najvećoj mogućoj mjeri razvijati, izrađivati i nabavljati programska rješenja zasnovana na upotrebi međunarodno priznatih otvorenih standarda, te široko prisutnih na tržištu.

Pored otvorenih standarda, u cilju kontinuiteta rada privremeno se mogu koristiti međunarodni industrijski *de facto* standardi.

1.6. PROGRAMI OTVORENOG KODA

Institucije se poticati i promovirati razvoj programskih rješenja zasnovanih na otvorenom izvornom kodu kao sredstvo razvoja domaće informatičke strukture i industrije. Institucije se u tijelima drflavne uprave, kada je to finansijski i tehnološki opravdano, pri razvoju informacionih sistema poticati ugradnju programa otvorenog koda.

Institucije se podizati nivo znanja u području programskih rješenja baziranih na otvorenom izvornom kodu. Pri tome se ravnopravno predstavljati sadržaji o otvorenim i vlasničkim programskim rješenjima kako bi se mogla stvoriti popuna slika procesa odlučivanja o izboru i opravdanosti odabranog programskog rješenja za pojedinačne informacione i poslovne potrebe.

1.7. PREUZIMANJE IZVORNOG KODA

Institucije se, u slučajevima kada je to tehnološki i sigurnosno neophodno, od isporuioća programskih rješenja razvijanih za Institucije tražiti pravo vlasništva, upotrebe ili prenošenja izvornog koda nabavljenih programskih rješenja.

1.8. KORIŠTENJE POSTOJEĆIH RJEŠENJA

Programska rješenja za koje je preuzeto pravo vlasništva, upotrebe ili prenošenja izvornog koda Institucija se staviti u upotrebu drugim institucijama uz posebno definirane odredbe u okviru licencnog odnosa za nabavljena programska rješenja.

1.9. MAKSIMALNA VRIJEDNOST ZA NOVAC

U svim postupcima izrade programskih rješenja izbor se primarno zasnivati na funkcionalnosti, finansijskim aspektima, dostupnosti podrške i uvjetima upotrebe određenog programskog rješenja u odnosu na prisutni poslovni odnos ili model upotrebe (licencni model).

Finansijski aspekti trebaju obuhvatiti ukupni trošak programskog rješenja u toku razvoja, eksploatacije i održavanja, uključujući i eventualnu potrebu za izvornim kodom.

1.10. LOKALIZACIJA PROGRAMA

Institucije će poticati razvoj suvremenih programskih rješenja na službenim jezicima Bosne i Hercegovine, te prevođenje na službene jezike BiH suvremena postojeća programskih rješenja na stranim jezicima zasnovanih na otvorenom kodu.

Korisnici programa će sami odabrati jezik koji će koristiti u radu, gdje god je to moguće.

1.11. OSPOSOBLJAVANJE SLUŽBENIKA

Institucije će osigurati da imaju dovoljan broj zaposlenih IKT profesionalaca te ih osposobljavati u oblastima planiranja, upravljanja i implementacije IKT projekata.

Institucije će podupirati osposobljavanje državnih službenika za upotrebu informacionih tehnologija i razvoja unarskih programa i osigurati da imaju minimum tehnološke osposobljenosti za rad.

1.12. RAZVOJ IKT INDUSTRIJE

Institucije će u slučaju odluke o vanjskoj nabavci putem preferencije razvoja programskih rješenja od strane domaćih IKT kompanija poticati razvoj IKT industrije u BiH.

2. NADLEŽNOSTI

2.1. MEĐUOPERATIVNOST

Institucije će osigurati međuoperativnost i portabilnost među programskim rješenjima eUprave na svim nivoima i podršku poslovnim procesima, uz potpunu primjenu uputstava i standarda iz okvira međuoperativnosti.

Institucije će izbjegavati upotrebu programskih rješenja koja ne omogućuju povezivanje sa programskim rješenjima u drugim institucijama i razmjenu podataka između programskih rješenja različitih informacionih sistema. Pored toga, Institucije će procijeniti potrebu za povezivanjem postojećih programskih rješenja i u tom smislu razviti odgovarajuća suvremena rješenja, a u skladu sa ovom politikom.

Institucije će u skladu sa potrebama u konkretnom rješenju za tehnologije i formate koristiti jedinstvene interne standarde podijeljene u odgovarajuće kategorije prema obaveznosti primjene.

2.2. ARHITEKTURA PROGRAMSKIH RJEŠENJA

Institucije će se u ovisnosti od potreba pri izradi namjenskih programskih rješenja opredijeliti za višeslojnu arhitekturu. Programsko rješenje će kao klijent koristiti web preglednik, dok se drugi klijenti mogu koristiti po potrebi.

Sistemi koji zahtijevaju višekorisnički način rada će koristiti sistem upravljanja bazama podataka (DBMS).

2.3. PROGRAMI NEOVISNI O PLATFORMI

Institucije će pri izboru programskog rješenja odnosno svake programske komponente izbjegavati ovisnost o jednom proizvođaču, te preferirati rješenja neovisna o platformi, odnosno ostalim komponentama programskog rješenja-posebno, operativnom sistemu, aplikacijskom serveru i sistemu za upravljanje bazom

podataka, posebno vode računa o funkcionalnosti, finansijskim aspektima i uvjetima upotrebe određenog programskog rješenja.

2.4. REGISTAR RJEŠENJA I OBJEKATA

Vijeće ministara će napraviti registar programskih rješenja u cilju efikasnijeg korištenja resursa. Vijeće ministara će napraviti Registar objekata koji će sadržavati sve elektronske dokumente, njegove segmente i elemente podataka.

2.5. DOSTUPNOST PODATAKA

Institucije će razmjenu podataka između svojih baza podataka i baza podataka drugih institucija raditi koristeći i web servise.

2.6. KOMUNIKACIONI SERVISI

Institucije će koristiti jedinstvene komunikacione servise zasnovane na paketnom protokolu TCP/IP. IP (Internet protokol) će biti korišten, dok će IPv6 biti planiran i podržan pri novim nabavkama. Razdvajanje servisa po institucijama se ne mora nužno vršiti na mrežnom nivou.

2.7. SERVISI ZA KOLABORACIJU

Institucije će koristiti integralne servise za prijenos odnosno pregled dokumenata i poruka, te direktorijske i domenske servise, uz potvrdu identiteta korisnika i korištenje digitalnog potpisa.

Institucije će koristiti uniformne servise elektronske pošte u grupnom modu, sa mogućnošću interne serverske pohrane podataka, mogućnošću usmjerenja toka dokumenata, te dodatnim servisima kao što su imenik, kalendar i šifriranje.

2.8. SIGURNOSNI SERVISI

Svaka razmjena podataka preko javne mreže je nesigurna, a u slučaju elektronske razmjene podataka zakonski klasificiranih kao osjetljivi podaci moraju se koristiti sistemi za šifriranje.

Sigurnost podataka će se zasnivati na implementiranju upravljanja sigurnošću u informacionih sistema prema važećem državnim standardu. Sigurnost informacionih sistema Institucija BiH predstava dio ukupne sigurnosti informacija.

Svaka institucija će na osnovu toga napraviti, implementirati i održavati vlastite sigurnosne procedure, uključujući i testiranje, u cilju zaštite povjerljivosti, ispravnosti i dostupnosti podataka.

2.9. POHRANA PODATAKA

Institucije će odabrati programsko rješenje i definirati procedure pohrane podataka koji će korištenjem standardiziranih otvorenih formata osigurati da su podaci dostupni u budućnosti.

2.10. RADNA STANICA

Institucije će težiti elektronskoj obradi podataka, te koristiti serverski pristup i strukturiranu pohranu podataka.

Radna stanica će omogućiti korisniku olakšan pristup informacionom sistemu Institucije, te zadovoljiti sve potrebe uposlenika za pristupom i obradom informacija u različitim oblicima, kao i pristup komunikacionom i kolaboracionom sistemu.

Institucije će koristiti jedinstveno i standardizirano okruženje radne stanice kako bi olakšale korištenje, mobilnost korisnika i administraciju sistema.

2.11. INTERNET PRISUSTVO

Institucije će koristiti internet u cilju predstavljanja i komunikacije, te osigurati potpunoj elektronskoj interakciji sa korisnicima. Internet stranice će biti standardizirane kako bi stvorile bolji dojam kod korisnika, te olakšale korištenje.

Vijeće ministara BiH će usvojiti a Institucije implementirati politiku imena domena Institucija BiH.

3. DOKUMENTI

3.1. OKVIR MEĀ UOPERATIVNOSTI

Set dokumenata pod nazivom "Okvir meĀ uoperativnosti u Institucijama Bosne i Hercegovine" treba definirati osnove za organizacionu, semantiĀku i tehniĀku meĀ uoperativnost.

Organizaciona meĀ uoperativnost treba definirati na in saradnje i poslovne procese izmeĀu institucija koje će razmjenjivati podatke, a koji mogu imati različite unutrašnje strukture i procese, ukljuĀuju i razmjenu podataka sa drugim nivoima vlasti. Tako er, treba definirati i aspekte vezane za zahtjeve korisnika.

SemantiĀka meĀ uoperativnost treba osigurati da svi programi razumiju taĀno zna enje razmijenjenih informacija, i ako nisu namjenski razvijani u tom cilju, te da informacioni sistemi pravilno koriste i obraĀuju primljene informacije.

TehniĀka meĀ uoperativnost treba pokriti tehniĀka pitanja povezivanja raĀunarskih sistema i servisa, ukljuĀuju i specifikaciju standarda tj. formata za protokole, podatke, metapodatke i XML sheme.

Dokumenti će definirati interne standarde koji će se koristiti i na in podjele u kategorije obaveznosti primjene, vode i raĀuna o dosadašnjoj i budu ojoj primjeni i nasljeĀivanju.

Kriteriji će biti to da li standard postoji u finalnom obliku, zadovoljava uvjete otvorenosti, slijedi trendove razvoja, da li je testiran u praktiĀnoj primjeni, uspostavljen na trfiĀtu.

3.2. MODALITET PLANIRANJA, RAZVOJA I IMPLEMENTACIJE PROGRAMSKIH RJEŠENJA

Ovaj dokument treba specificirati standarde i preporuke za vo enje procesa planiranja, razvoja i implementacije programskih rješenja. On u metodoloĀkom smislu definira na in na koji Institucija pristupa planiranju, razvoju i implementaciji programskih rješenja kroz specifikaciju:

- strukture timova koji u estvuju u razvojnom procesu i pojedinaĀnih uloga,
- vjeĀtina koje moraju posjedovati akteri u razvojnom procesu,
- produkata razvojnog procesa,
- procesa koji se odvijaju tokom razvojnog ciklusa,
- aktivnosti koje se izvršavaju,
- kontrolnih taĀaka u razvojnom procesu,
- preporuĀenih tehnika i alata, i

- standarda kvaliteta.

Standardi i preporuke moraju razlikovati opći pristup razvojnog procesa, metodologiju strateškog planiranja IT, metodologiju razvoja i eksploatacije informacionih sistema i metodologiju vođenja projekata.

Slično, standardi i preporuke se moraju bazirati na različitim pristupima kada su u pitanju različite klase programskih rješenja, kao, naprimjer:

- standardna rješenja koja traže nizak stepen prilagođenja ("of the shelf" proizvodi),
- standardna rješenja koja traže visok stepen prilagođenja,
- namjenski razvoj programskih rješenja.

Dokument koji definira standardni modalitet planiranja, razvoja i implementacije programskih rješenja mora da zadovolji i slijedi dva zahtjeva:

- mora dati integralan pogled na procese: (i) razvoja programskih rješenja, (ii) eksploatacije programskih rješenja, (iii) svakodnevnog menadžmenta IT, (iv) organizacije promjene usljed uvođenja IT baziranih rješenja i (v) vođenja promjene tokom razvoja i implementacije programskih rješenja;
- dovoljno precizan i specifičan da osigura odgovarajući stepen standardizacije i kvaliteta razvojnog procesa, ali i dovoljno generički da ne sputava nufnu metodološki prilagodbu specifičnim razvojnim situacijama.

3.3. UKUPNI TROŠAK KOTANJA

Pravilnik o izračunavanju ukupnih troškova kovanja (Total Cost of Ownership - TCO) programskih rješenja predstavlja finansijsku analizu svih troškova vezanih za određeno programsko rješenje uključujući i sve softverske i hardverske troškove. TCO mora obuhvatiti izradu ekonomsko-finansijske analize svih troškova vezanih za određeno programsko rješenje, posebno u domenu:

- nabavke ili razvoja
- testiranja
- osiguranja kvaliteta
- amortizacije
- daljnjeg/budućeg razvoja
- održavanja
- troškova treninga i obuke
- projicirane troškove uzrokovane padom i sanacijom
- osiguranje kvaliteta i integriteta podataka
- sigurnosnih troškova
- zaštite od različitih nepogoda
- potrebnog prostora
- operativnih troškova (npr. struja, te ostale komunalije)

TCO pored toga mora sadržavati finansijske analize poput EVA (Economic Added Value), ROI (Return on Investment) za ulaganja u tehnologiju, itd.

3.4. OPRAVDANOST RAZVOJA ILI NABAVKE PROGRAMSKOG RJEŠENJA

Pravilnik o opravdanosti razvoja ili nabavke programskog rješenja treba sadržavati uputstvo za utvrđivanje strukturno-tehničke opravdanosti razvoja ili nabavke novog programskog rješenja za potrebe Institucija BiH.

Opravdanost programskog rješenja treba da obuhvati ukupne troškove koštanja vlasništva (TCO) i ukupnih troškova koristi (TCB) koje rješenje donosi u odnosu na organizacioni, finansijski i tehnički aspekt razvoja ili nabavke, instaliranja, održavanja i korištenja specifičnog rješenja. Ekonomska opravdanost programskog rješenja treba voditi računa o:

- eksplicitnim i implicitnim troškovima (koje je realno moguće sagledati),
- direktnim i indirektnim troškovima (pogotovo u fazi implementacije, korištenja i održavanja),
- fiksnim i varijabilnim (administrativnim) troškovima, produkcionim i infrastrukturnim troškovima.

Na bazi svih poznatih informacija treba donijeti odluku, da li će se:

- rješenje raditi interno (ukoliko za to postoje svi potrebni resursi: ljudski, materijalni, nematerijalni i finansijski),
- rješenje raditi eksterno uzimanjem pomoći izvana (outsorce),
- uzimati gotovo Rješenje.

3.5. STANDARDI PROGRAMSKOG RJEŠENJA

Ovaj dokument treba da definiše skup tehničkih zahtjeva koji moraju biti zadovoljeni od strane svakog programskog rješenja koje se razvija za Institucije. Ovi zahtjevi se primarno odnose na trafne osobine konačnog isporučenih proizvoda, a djelomično i na razvojni proces.

Standardi programskih rješenja će se odnositi barem na slijedeće aspekte: generičke osobine korištenog DBMS-a, razvojni alati, arhitekturni aplikacijski standardi, telekomunikacijski standardi, sučelne aplikacije, osobine web komponenti, sigurnost, otvorenost i skalabilnost, korisnička dokumentacija, tehnička dokumentacija, testovi prihvatljivosti, standardi kvaliteta, standardi uvoza i izvoza podataka, tranzicija podataka i korisnička obuka.

Standardi moraju biti dovoljno precizni i specifični da osiguraju odgovarajući stepen kvaliteta programskih rješenja, ali i dovoljno generički da ne sputavaju projektantsku slobodu u traženju optimalnih rješenja.

3.6. STANDARDNA RADNA STANICA

Ovaj dokument treba sadržavati tehničko-tehnološki i softverski standard za standardnu radnu stanicu Institucija BiH. Dokument će definirati potrebni izgled i podešavanja za minimum zajedničkog izgleda i osjećaja pri radu, uz razlike koje postoje između Institucija i uposlenika.

Dokument će definirati vrstu operativnog sistema na računaru, način pristupa informacionom sistemu Institucije, potrebne glavne i uslužne programe za pristup i obradu informacija u različitim oblicima, te programe za pristup komunikacionom i kolaboracionom sistemu, potrebne da bi se mogli otvoriti ili obraditi definirani standardni formati. Dokument će također definirati potrebne sigurnosne programe na radnoj stanici, odnosno sigurnosne mjere iz domena softvera.

3.7. STANDARDI WEB STRANICA INSTITUCIJA BiH

Pravilnik o standardima web stranica Institucija BiH će definirati svrhu, objavljene informacije i servise, te način upotrebe web stranica Institucija BiH, kao i standarde za kreiranje i upotrebu javnih domen-imenâ Institucija BiH.

Pravilnik će definirati:

- svrhu i namjenu upotrebe web stranica
- informacije i servise koji trebaju biti dostupni na stranici
- standardne i prepoznatljive elemente, izbornike i sadržaj stranice i njihove pozicije koji imaju minimum zajedničkog izgleda stranica
- principe vezane za izgled, upotrebu slika, animacija i vrste slova
- obavezne informacije, kao što je kontakt ili upozorenje o pravima, obavezama ili odgovornostima
- navigaciju i neophodne veze ka stranicama drugih institucija i drugim stranicama,
- namjenu i afiliranja web stranica, uključujući i višjezičnost
- hijerarhiju i upotrebu javnih domen-imena Institucija BiH
- mjere zaštite od pogrešnog ili lažnog predstavljanja

3.8. SIGURNOST PODATAKA

Pravilnik o tehničkim i administrativnim standardima za sigurnosti informacionih sistema Institucija BiH će definirati tehničke mjere zaštite kao što su definiranje i provjera korisnika sistema i njihovih prava pristupa podacima i modulima sistema, bilježenje pristupa, autentifikacija vlasnika dokumenata, kriptografija i enkripcija komunikacije između u web servisa.

3.9. KORIŠTENJE ELEKTRONSKIH MREŽA

Pravilnik o prikladnom korištenju elektronskih mreža će definirati uvjete službenog, prihvatljivog, neprihvatljivog i nezakonitog pristupa elektronskim mrežama tj. podacima Institucija, drugim elektronskim mrežama i internetu od strane uposlenika Institucija BiH, kao i odgovornosti uposlenika i informatičke službe.

Pravilnik će odrediti granicu između prihvatljivog i neprihvatljivog korištenja interneta u privatne svrhe.

3.10. UPUTSTVO O ELEKTRONSKOM UPRAVNOM POSLOVANJU

Uputstvo će urediti elektronsko upravno poslovanje i koja će obuhvatiti razmjenu podataka elektronskim putem, tok postupka, elektronske evidencije, čuvanje i arhiviranje dokumenata, elektronski dokument Institucije, rad i komunikaciju sa strankama i ostalim javnim subjektima i izvornje kancelarijskih poslova.

Uputstvo će se zasnivati na primjeni Zakona o elektronskom potpisu i Zakona o elektronskom pravnom i poslovnom prometu.